

lichaam, met name in de hoogere zinvermogens van gehoor en gezicht, stelt zij het beeld zelf voornamelijk in 's menschen ziel.

De waarde nu van een leerstuk of dogma in het algemeen moet niet slechts gezocht worden in de omstandigheid, dat het de meening is van een gemeenschap en niet maar enkel van de individu, maar ook en vooral hierin, dat deze gemeenschap de Kerk is. Zij toch is de openbaring op aarde van het eene, mystieke lichaam van Christus, waarin God de Heilige Geest zelf op gansch bijzondere wijze werkt. Tot de verschillende werkingen van den Heiligen Geest in de Kerk behoort nu ook deze, dat Hij ingaat in haar bewustzijn en dat zoo verlicht, dat zij de ektypische waarheid die in de Schrift ligt uitgestald ziet, verstaat en straks in haar woord formuleert.

Dit haar woord is het dogma. In zijn diepsten grond is dus het dogma een *δοκῆν* van den Heiligen Geest in het bewustzijn der Kerk. Wilt nu de zonde de volkomen zuivere openbaring van het lichaam van Christus hier op aarde tegenhouden, hebt gij bij de Kerk op aarde altijd met betrekkelijke zuiverheid te doen. Is nu in een bepaalden tijd en kring van geloovigen de werking des Geestes krachtiger dan elders, zoodat ook in het bewustzijn van dien kring de zonde met machtiger greep wordt ondergehouden, dan zal op dien tijd en in dien kring het lichaam van Christus zich zuiverder openbaren, ook in het woord dat wordt uitgesproken. Vandaar dat sommige stukken der waarheid, sommige dogmata in 's Heeren Kerk — en tot deze behoort ook het dogma der oorspronkelijke gerechtigheid — in den eenen kring van geloovigen zuiverder dan in den anderen zijn.

Een christenmensch, die zich ook maar eenigszins van het begrip Kerk bewust is geworden, zal zijn Kerk voor de meest zuivere openbaring van het eene, mystieke lichaam des Heeren houden en mitsdien in haar dogma het meest zuivere zien. Daarom heb ik u dan ook straks gezegd, dat de godgeleerde het begrip van 's menschen eersten staat, om nog eens met Philalethes te spreken, het zuiverst vindt uitgedrukt in het leerstuk zijner Kerk van de oorspronkelijke gerechtigheid en ligt het dus voor de hand, dat waar ik U van dit leerstuk spreek, ik dit bedoel niet zooals, om iets te noemen, de Roomschen en ook niet zooals de Lutherschen, maar zooals de Gereformeerden dat belijden. — Licht het niet op mijn weg U de meerdere zuiverheid van de gereformeerde be-